

אמר רב אדא דמן יפו: עשרת בני המן ו'עשרת' צריך לאמרן בנשימה אחת. מה טעם – כולם נפחו נשמתם כאחד.

כתבו התוס' שהקריאה בנשימה אחת אינה מעכבת בדיעבד. והראבי"ה (ה"ב תקסד) נסתפק בדבר (ע' בשו"ת מהרי"ל ט).

אמר רבי יוחנן: ו' של 'זיזתא' צריך למותחו בזקיפה.

יש מפרשים שיעשה אות ו' גדולה (עפ"י הרא"ש ועוד). ויש מפרשים: ימתח את ראש הוי"ו להיותה כזקופה (עפ"י ר"ן והובא בט"ז ובמשנ"ב), ועתה אין נוהגים כן אלא כפירוש הראשון (לבושי שרד. מובא בשער הציון תרצא, יד).

עשרת בני המן נכתבים 'אריה על גבי אריה ולבינה ע"ג לבינה' – הכתב על הכתב והחלק על החלק, שלא כשאר שירות.

א. כתב המשנה-ברורה (תרצא סק"ז, עפ"י רש"י) שהחלק צריך להיות כפלים מן הכתב. ויש מי שהורה עפ"י דברי הרמב"ם, להכשיר מגילות שנכתבו כשהחלק כשיעור תשעה יודי"ן [שיעור הריוח שבפרשה שתומה], גם אם אינו כפלים מהכתב (עפ"י שו"ת אור לציון ח"א מז).

ב. נהגו (עפ"י מסכת סופרים) שעשרת בני המן, עם תיבת איש בתחילה ועשרת לבסוף, כתובים כולם בעמודה שלימה. ויש שאין נוהגים כן אלא ממשיכים לכתוב המגילה באותו עמוד. והגר"א (תרצא ס"ק כה) ערער על מנהג הסופרים להגדיל כתיבת עשרת בני המן כדי למלא העמוד, והרי לא נמסר לנו לכתבן באותיות גדולות משאר המגילה, ודעתו לכתבם בכתב רגיל בסוף העמוד [כדי לסיים העמוד ב'עשרת']. ויש מהדרים לכתוב מגילה בת י"א שורות כדי שעשרת בני המן ימלאו עמוד שלם בכתיבה רגילה. (וע"ע: בית אפרים או"ח סט-ע; חתם סופר או"ח קפט-קצ; נשמת אדם קנד; בנין ציון החדשות ט).

דף יז

כד. א. בן כמה היה ישמעאל כשנולד יעקב אבינו?

ב. בן כמה היה יעקב כשישמעאל מת?

ג. בן כמה היה יעקב כשעמד על הבאר בארם נהרים?

ד. בן כמה היה יעקב כשנולד יוסף ובן כמה היה כשהגיע אל יצחק אביו בחזרתו מארם?

א. כשנולד יעקב היה ישמעאל בן שבעים וארבע (שהרי יצחק היה בן ששים בלידת יעקב ועשו, וישמעאל גדול מיצחק בארבע עשרה שנה כמבואר מן הכתובים).

ב. כאשר יעקב נתברך מאביו בצאתו מביתו לחרן, בו בפרק מת ישמעאל (בהיותו בן 137 ככתוב) ואו לקח עשו את מחלת בת ישמעאל (שקידשה לו אביה ומת, והשיאה נביות אחיה, וזהו שכתוב ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות).

ג. כשעמד יעקב על הבאר היה בן 77. (בן 63 היה בצאתו לחרן [שהרי בו בפרק מת ישמעאל והוא בן 137 כנזכר, הסר מהן 74 שנה טרם לידת יעקב – הרי 63], ועוד 14 שנה היה מוטמן בבית עבר – כפי המוכח מחשבון שנותיו).

ד. כשנולד יוסף היה יעקב בן 91. וכשהגיע לאביו יצחק היה בן 99. (14 שנה בבית עבר ועוד 20 שנה בבית לבן ועוד כשנתיים בדרכו חזרה).

קלב

פרק שני

כה. הקורא את המגילה למפרע – האם יצא ידי חובתו אם לאו? ומה הדין בהלל בקריאת שמע ובתפילה?

הקורא את המגילה למפרע לא יצא (והימים האלה נזכרים ונעשים – הוקשה זכירה לעשיה, מה עשיית הימים אין שייך בה למפרע, אף זכירה למפרע לא), הלכך השמיט בה פסוק אחד והמשיך, צריך לחזור לאותו פסוק ולקרוא ממנו והלאה, וכן אם נכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שקראו חציה – לא יאמר אקרא חציה עם הציבור ואח"כ אשלים אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה (יח:).

אף על פי שהקורא לסירוגין אינו חוזר ומברך בכל פעם על המשך הקריאה, כתבו פוסקים (היי אדם קנה, טז; באור הלכה תרצ"ד ד"ה אין) שאם השמיט תיבה או פסוק [או קרא על פה] וגמר הקריאה, כשהחזר לאותה תיבה וקורא צריך לחזור ולברך, כיון שהברכה הראשונה לא חלה על קריאה זו (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ח קסא; סידור עולת ראייה).

תנא, וכן בהלל (ממזרח שמש עד מבואו (רבה); זה היום עשה ה' (רב יוסף); י' ה' שם ה' מברך (רב אויא); מעתה ועד עולם (רב נחמן בר יצחק; ר' אחא בר יעקב). וכן בקריאת שמע (לחכמים, מוהיו – בהוויתן. לרבי מהדברים). וכן בתפילה (שכן מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים, תקנו י"ח ברכות על הסדר. וטעם סדר הברכות כולן מפורט בגמרא).

א. רש"י בברכות (לד.) כתב שאם טעה באחת מהברכות האמצעיות ודילג, אומרה במקום שנזכר וגומר תפילתו. והתוס' תמהו עליו מכאן ונקטו שחוזר לברכה ששכח ואומר משם ואילך על הסדר (וכן הביא הר"ן מהתוספתא. וע' הג"א מא"ז בשם רבנו תם).

ב. יש סוברים שאם שינה סדר הפרקים בהלל – יצא, ורק אם שינה את סדר הפסוקים לא יצא [וכמו שכתב הרמב"ם לענין קריאת שמע, שאם שינה סדר הפרשיות – יצא]. ויש סוברים שבכל אופן לא יצא [ואינו דומה לקריאת שמע מאחר ופרקי ההלל כתובים במקרא בסמיכות, וגם משום שהוא נכתב על פי סדר המאורעות]. ופסק המשנה-ברורה (תכב סקכ"ו) להחמיר. בימים שמדלגים בהם את ההלל, צדד הבאור-הלכה (תכב) שמא אם קרא למפרע יצא, והסיק שאם כי לכתחילה ודאי יש להחמיר בדבר אך אם קרא למפרע נראה שלא יחזור ויקרא בברכה. ג. הקורא בתורה למפרע, כגון שהקדים פסוק מאוחר – יצא (תורי"ד. וע' גם בשער הציון קמב אות ג).

דין קריאת שמע בכל לשון – בברכות יג. הקורא ולא השמיע לאזנו – שם טו. עוד בענין קריאת שמע למפרע – שם טו-טז.

דף יח

כו. מה הדין באופנים הבאים?

א. הקורא את המגילה על פה.

ב. קראה תרגום ולעז.

ג. הלועז ששמע אשורית.

ד. קראה סירוגין (= בהפסקות).

ה. מגילה שהושטמו ממנה אותיות או פסוקים, או שניטשטשו או נקרעו.

ו. קראה מתנמנם.

ז. היה כותבה דורשה ומגיהה – האם יצא בקריאה זו?